

ביאור מהרש"א

מסכת פסחים

פרק ערבי פסחים

חלק א'

מדף צט: עד דף קד.

ז' חשון תשס"ד

© Yechezkel Folger 2003

מפתח

דף צט:	4
תד"ה לא יאכל	4
תד"ה עד שתחשך	5
תד"ה לא יפחתו לו (א)	9
תד"ה לא יפחתו לו (ב)	10
תד"ה מן המנחה ולמעלה	12
דף ק:	16
רשב"ם ד"ה א"ל רשב"ג	16
רשב"ם ד"ה ולא כר' יוסי	18
תד"ה דילמא משבשתא היא	20
תד"ה מכלל דפליגי	21
תד"ה ר' יוסי אומר אין מפסיקין	24
תד"ה אין מפסיקין	26
דף ק:	29
גמרא מאי מפסיקין וכו'	29
רשב"ם ד"ה ה"ג	30
רשב"ם ד"ה כאן קודם ט'	33
תד"ה שאין מביאין	34
תד"ה ידי קידוש יצאו	35
תד"ה ידי יין לא יצאו	38
דף קא:	43
תד"ה אבל ממקום למקום	43
תד"ה ובקידושא	45
תד"ה שינוי יין	47
דף קא:	48
סוגיא דרב חסדא	48
גמרא וטעמא דהניחו שם, רשב"ם ד"ה קשיא לרב חסדא וד"ה להודיעך כחו, תד"ה אלא בדברים וד"ה	48
תניא כוותי'	48
דף קב:	55
רשב"ם ד"ה ולימרינהו	55
תד"ה הכי גרסינן	57
תד"ה מניחו לאחר	59
תד"ה דאית לי' ואמר רב	61
דף קג:	62
גמרא ורבה אמר יהנ"ק, רשב"ם ד"ה קני"ה ונקי"ה	62
תד"ה לא הוו ידעיתו	65
תד"ה אנא דעבדי	66
דף קג:	67
גמרא אמר לי' לא סבר לי'	67
רשב"ם ד"ה אסור לכי למישתי	68
תד"ה רב אשי	69
תד"ה וקאמר רב	72

דף קד.....	73
תד"ה בעי למימר.....	73
תד"ה בין יום.....	77

דף צט:

תד"ה לא יאכל

כל היום אוכל	עד סמוך למנחה אוכל	כל היום אינו אוכל
מיני תרגימא	מצה עשירה	מצה עני' אף מבציקות של נכרים דלא יוצא בהן

- 1) Introduction
- 2) On ערב פסח
 - a) A person can eat מיני תרגימא all day
 - b) ירושלמי says he can't eat מצה at any time during the day
 - c) our גמרא says he can eat starting סמוך למנחה
- 3) תוספות
 - a) קשיא
 - i) What is it that he can eat until סמוך למנחה but not afterwards?
 - b) תירוץ
 - i) The מצה that he can't eat at all is 'מצה עני'
 - ii) But he can eat מצה עשירה until סמוך למנחה and not afterwards
- 4) מהרש"א
 - a) קשיא
 - i) Presumably the reason he can eat מצה עשירה until סמוך למנחה is that it's not ראוי לצאת ידי חובתו (1)
 - ii) the גמרא says at דף מ. that it's מותר to eat נכרים של בציקות של נכרים לצאת ידי חובת מצה (1) but they can't be used
 - iii) So נכרים של בציקות should also be מותר until סמוך למנחה
 - b) תירוץ
 - i) מותר בערב פסח is מצה עשירה
 - (1) not because it can't be used לצאת ידי חובתו
 - (2) but because it doesn't have טעם מצה
 - ii) טעם מצה של נכרים do of course have
 - iii) And that's why they're אסור בערב פסח

תד"ה עד שתחשך

1) משנה

a) ערבי פסחים סמוך למנחה לא יאכל אדם עד שתחשך

2) גמרא

a) מאי איריא ערבי פסחים אפילו ערבי שבתות וימים טובים נמי

3) (מהרש"א as amplified by) תוספות

a) קשיא

i) Why does the משנה need to say that the איסור on ערב פסח continues עד שתחשך

ii) Why would we think that the איסור stops before יום טוב begins! משתחשך

iii) And here's proof:

(1) On שבת and יום טוב presumably the איסור also continues until dark

(2) Even though no משנה or ברייתא spells this out

b) ר"י מקורביל per תירוץ

i) You're wrong

ii) On שבת and יום טוב

iii) if he makes קידוש early

iv) he can in fact eat before dark

v) and that's the reason no משנה or ברייתא spells out עד שתחשך

vi) but for ערב פסח the איסור does continue עד שתחשך

(1) Because of the פסוק

(a) ואכלו את הבשר בלילה הזה

vii) And that's why our משנה spells out עד שתחשך

c) רבינו יחיאל by קשיא

i) So why does the גמרא ask

(1) מאי איריא ערבי פסחים אפילו ערבי שבתות וימים טובים נמי

ii) Why not answer that we need to state the איסור for ערב פסח

iii) So that we can add that that פסח is different than שבת

iv) Because the איסור continues עד שתחשך

d) תירוץ

(1) It can't be that עד שתחשך is the purpose of the משנה

(2) Because we already know the same rule from a גמרא in זבחים

e) קשיא

- i) then our original קשיא is unanswered:
 - (1) If you already know עד שתחשך from זבחים
 - (2) Why need you say עד שתחשך here
- f) תירוץ
 - i) the main דין of עד שתחשך is set out in זבחים
 - ii) Once our משנה teaches the איסור not to eat starting למנחה
 - (1) It adds, on a by-the-way basis,
 - (a) that the איסור continues עד שתחשך
 - iii) and that's why the גמרא insists that
 - (1) there must be some reason
 - (2) why the משנה needs to teach that the איסור begins למנחה
- g) גרסאות then sets out a תירוץ by רבינו יהודה in two possible
 - i) גרסת מהרש"ל according to רבינו יהודה
 - (1) איצטריך למיתני דבא לאשמעינן
 - (2) דאע"ג דשחיטת פסחים מבעוד יום
 - (3) אינו נאכל מבעוד יום כשאר קדשים"
 - ii) גרסת מהרש"א according to רבינו יהודה (additional words are in **bold**)
 - (1) **אפילו אי בעינן בשבתות ובשאר ימים טובים עד שתחשך**
 - (2) הכא איצטריך למיתני דבא לאשמעינן
 - (3) דאע"ג דשחיטת פסחים מבעוד יום
 - (4) אינו נאכל מבעוד יום כשאר קדשים
- 4) Explanation of the גרסא per מהרש"ל
 - a) קשיא adds another תירוץ to the “**then the old קשיא returns**”
 - b) Even though we already know from זבחים that the איסור continues until night
 - c) Our משנה repeats it in brief
 - i) So that you not say
 - (1) That the דין in זבחים applies only to פסח מצרים
 - (a) To which ואכלו את הבשר בלילה הזה applies directly
 - (2) But not to פסח דורות
 - (3) קשיא
 - (a) why might I have thought that it doesn't apply to פסח דורות
 - (4) תירוץ
 - (a) because פסח דורות is נשחט ביום

- (b) So I might have thought it should be eaten ביום
- (c) Like other קדשים that are נשחט ביום
- d) קשיא
 - i) then ask once more
 - (1) why doesn't the גמרא explain
 - (a) that our משנה is stated to teach the rule applies even to פסח דורות
- e) תירוץ
 - i) Must be that even without עד שתחשך
 - ii) we would not have made the mistake to think that פסח דורות can be eaten by day
 - iii) rather, once there is already a good reason to say ערבי פסחים לא יאכל
 - iv) we add עד שתחשך as a by-the-way
 - v) To emphasize that פסח מצרים and פסח דורות are treated the same
 - (1) And can be eaten only at night}
- 5) Explanation of the מהרש"א per גרסא
 - a) The additional words in this גרסא: "אפילו אי בעינן בשבתות וימים טובים עד שתחשך"
 - b) Shows that ר"י מקורביל disagrees with רבינו יהודה
 - c) And explains that עד שתחשך would be necessary for ערב פסח
 - d) Even if אסור until dark on טוב שבת ויום אכילה
 - e) Because I might have thought that ערב פסח is different
 - f) Because קרבן פסח is
 - i) נשחט מבעוד יום
 - (a) So I might have thought it should be eaten ביום
 - (b) Like other קדשים that are נשחט ביום
 - g) קשיא
 - i) why then does the גמרא ask
 - (1) מאי איריא ערבי פסחים אפילו ערבי שבתות וימים טובים נמי
 - ii) shouldn't the גמרא realize that we need the משנה
 - (1) to teach us that the איסור continues עד שתחשך
 - h) תירוץ
 - i) apply the same תירוץ that רבינו יחיאל used earlier
 - (1) to explain the שטה of ר"י מקורביל:
 - (a) "It can't be that this is the purpose of the משנה

- (i) Because we already know the same rule from a גמרא in זבחים
1. etc.

תד"ה לא יפחתו לו (א')

1) משנה

a) אפילו עני שבישראל... לא יפחתו לו מארבע כוסות של יין ואפילו מן התמחוי

2) רשב"ם

a) "לא יפחתו לו" is a direction to the גבאי צדקה

i) The ארבע כוסות עני has to see to it that the גבאי צדקה

b) But "ואפילו מן התמחוי" is a direction to the עני himself

i) Even if the עני is that poor that he must resort to the תמחוי

(1) If the עני gets no money from צדקה to pay for כוסות

(a) He must go to all extremes (sell his clothing, etc.) to get funds

3) (מהרש"א as amplified by תוספות)

a) Agrees with רשב"ם that "ולא יפחתו לו" is a direction to the גבאי צדקה

i) i.e., he is to see to it that the עני has ארבע כוסות

b) but disagrees with רשב"ם, and says that "ואפילו מן התמחוי"

i) is also a direction to the גבאי צדקה

(1) the same as ולא יפחתו לו

c) Here is the meaning of מן התמחוי:

i) the גבאי צדקה must give funds to the עני even מן התמחוי to pay for כוסות

(1) Whether or not the עני has שתי סעודות

ii) Even though a person who has שתי סעודות ordinarily may not take מן התמחוי

תד"ה לא יפחתו לו (ב')

1) משנה

a) אפילו עני שבִּישְׂרָאֵל... לא יפחתו לו מארבע כוסות של יין

2) תוספות

a) For קידוש throughout the year a person (the בעל הבית) can be מוציא his family

b) מהרש"א (as amplified by ר"א ש"ס' כא שאלה)

i) What about on פסח for ארבע כוסות

ii) Shall we say by analogy that it should be מותר for a בעל הבית

(1) to be מוציא his בני בית on פסח by drinking ארבע כוסות for them

c) תשובה

i) The גמרא says at: דף קח:

(1) That if בעל הבית gave wine from his כוס to his בני בית

(2) The בעל הבית is still יוצא for ארבע כוסות

(3) If he retains and drinks at least רוב כוס

ii) Now, if the בעל הבית is left with רוב of his כוס

iii) The בני בית must have drunk less than רוב of his כוס

iv) So it must be that they were יוצא by listening to him

d) קשיא

i) That is no proof

(1) It's possible that they each have their own כוס

(a) from which they in fact drink a רוב כוס

(2) and they are יוצא on their own

3) מהרש"א

a) קשיא

i) If the main purpose of the ברייתא is to teach

(1) That it's enough for a person to drink רוב כוס to be יוצא himself

(2) It's irrelevant that the reason that his כוס wasn't full

(a) was that he had given some of the wine to his בני בית

ii) Does the fact that the ברייתא does mention his בני בית

(1) Prove that the ברייתא is interested in telling us that

(a) The family is also יוצא

(b) By merely listening to the בעל הבית

- (c) If the בעל הבית drinks his כוס רוב
- b) תירוץ
 - i) not necessarily
 - ii) the ברייתא simply selects a typical situation
 - (1) Where the בעת הבית drinks less than a full כוס

תד"ה מן המנחה ולמעלה

ר' יהודה		
ערב פסח	שבת ושאר י"ט	
שטת רב הונא	סמוך למנחה	סמוך למנחה
שטת רב פפא	ממנחה ולמעלה	סמוך למנחה

משנה	שטת ר' יהודה	מקשן	תירוצו דרב פפא	מסקנא כרב הונא
	מסמוך למנחה (בערב פסח)			
ברייתא א'	ממנחה ולמעלה (בשבת ויום טוב)	ממנחה לאו דוקא ומשמעו סמוך למנחה כבמשנה וברייתא ב' וא"כ קשה מאי איריא במשנה "ערב פסח"	ממנחה דוקא ושונה ממשנה דאירי בערב פסח	ס"ל כמקשן ד ממנחה לאו דוקא ומשמעו סמוך למנחה כבמשנה וברייתא ב', ומשנה צ"ל לאורויי דינא דר' יוסי, ועדיף לן למימר לאו דוקא מלמימר דמשבשתא היא
ברייתא ב'	מסמוך למנחה (בשבת ויום טוב)		משבשתא, דלרב פפא אין לקיימא ולמוקי ברייתא א' בלאו דוקא דהרי ס"ל דלר' יהודה בשבת ושאר י"ט מן המנחה ולמעלה	סמוך למנחה דוקא ולא משבשתא דהרי אפשר לקיימא ולמוקי ברייתא א' בלאו דוקא

1) גמרא

- a) The משנה says that a person should not eat ערב פסח starting למנחה סמוך למנחה
- b) ברייתא א'
 - i) אליבא דר' יהודה
 - ii) On **ערב שבת וערב יום טוב**
 - (1) it's אסור to eat starting למעלה ולמעלה
 - (2) which is a half hour after למנחה סמוך למנחה
- c) ברייתא ב'
 - i) ברייתא א' is similar to ברייתא ב'
 - ii) except that ר' יהודה holds
 - (1) the סמוך למנחה ערב שבת וערב יום טוב on איסור
- d) קשיא
 - i) Why does the משנה need to teach us the דין for ערב פסח

- ii) Why isn't ערב פסח included in the דין for every טוב in ברייתא א'
- e) רב הונא of תירוצ
 - i) The משנה teaches that
 - ii) ר' יוסי even
 - (1) who holds that
 - (2) ערב ימים טובים אחרים and ערב שבת
 - (a) אוכל והולך עד שתחשך
 - iii) Agrees that on ערב פסח he must stop eating during the day.
- f) רב פפא of תירוצ
 - i) From ברייתא א' we know only that ר' יהודה says
 - (1) that on ערב שבת and ערב ימים טובים אחרים he can eat until מנחה.
 - ii) The משנה teaches that the rule for ערב פסח is stricter
 - (a) He must stop eating a half hour earlier:
 - (i) at למנחה סמוך
- g) רב פפא to קשיא
 - i) But the תירוצ of רב פפא doesn't work for ב' ברייתא that says that
 - (1) ערב ימים טובים אחרים and ערב שבת ר' יהודה requires that even on
 - (2) he must stop eating למנחה סמוך
- h) רב פפא on קשיא to מר זוטרא of תירוצ
 - i) Maybe ב' ברייתא is משבשתא and incorrect
 - i) קשיא
 - i) but ר' פנחס בר' דר' אמי accepted ב' ברייתא as correct
 - j) תירוצ
 - i) You're right.
 - ii) ב' ברייתא proves that רב הונא had the correct approach:
 - (1) the משנה sets out its rule to teach
 - (2) that even ר' יוסי agrees that he must stop eating למנחה סמוך on ערב פסח
- 2) תוספות, part I
 - a) The מקשן who said that
 - i) The משנה (which says למנחה סמוך)
 - ii) is the same as ברייתא א' (which says מן המנחה ולמעלה)
 - iii) Must have assumed that the reference in the ברייתא to
 - (1) מן המנחה ולמעלה

- (2) Was inexact
- (3) And that the סמוך למנחה really meant ברייתא א'
- 3) מהרש"א
 - a) For רב הונא
 - i) Whose opinion prevails in the מסקנא
 - ii) And who accepts that
 - (1) The משנה (which says סמוך למנחה)
 - (2) is the same as ר' יהודה for ברייתא א' (which says מן המנחה ולמעלה)
 - iii) we also need to explain that
 - (1) that the reference in ברייתא א' to
 - (a) מן המנחה ולמעלה
 - (b) Was inexact
 - (c) And that the סמוך למנחה really meant ברייתא א'
- 4) תוספות, part II (as explained by מהרש"א)
 - a) By way of analysis
 - i) מן המנחה למעלה which says ברייתא א'
 - (1) can mean either
 - (a) מן המנחה literally
 - (b) or סמוך למנחה
 - ii) But ברייתא ב'
 - (1) specifies סמוך למנחה
 - (2) and can mean only סמוך למנחה
 - iii) Remember that ר' יהודה for רב פפא said that
 - (1) מן המנחה ולמעלה begins איסור the ערב שבת
 - iv) This forced רב פפא to say that
 - (1) מן המנחה ולמעלה is precise when it says ברייתא א'
 - (2) and that (סמוך למנחה) ברייתא ב' is משבשתא
 - b) But רב הונא
 - i) said for ר' יהודה that
 - (1) סמוך למנחה begins איסור the ערב שבת
 - ii) So he prefers to say that
 - (1) סמוך למנחה is correct on ברייתא ב'
 - (2) and that ברייתא א'

(a) really means סמוך למנחה

(b) and is consistent with ברייתא ב'

iii) and he avoids having to declare that a משבשתא is ברייתא

דף ק.

רשב"ם ד"ה א"ל רשב"ג

1) רשב"ם

a) ר' יהודה holds that

i) ערב שבת וערב יום טוב

(1) מן המנחה ולמעלה אסור to eat

ii) but once he begins to eat בהיתר before מנחה

(1) he can continue past מנחה

(2) but must stop at darkness

b) ר' יוסי holds that

i) ערב שבת וערב יום טוב

(1) he can begin eating until darkness but not later

ii) and if he did begin eating before darkness

(1) he can continue eating even after darkness

2) מהרש"א

a) קשיא

i) ר' יוסי proves from a later גמרא that ר' יוסי permits him to begin at any time until darkness

ii) Why not derive the point from the actual words used by ר' יוסי himself:

(1) אוכל והולך עד שתחשך

b) תירוץ

i) because those words themselves could be misunderstood to mean only

ii) that

(1) if he begins **before** שעת מנחה

(2) he can eat until darkness

(a) contrary to ר' יהודה who requires that he stop at darkness

iii) but that

(1) if he didn't begin before מנחה

(2) he may not begin after מנחה

c) צריך עיון

i) If we had this mistaken view of ר' יוסי

ii) In what context would we have applied

iii) the rule of ר' יוסי that כשתחשך אין צריך להפסיק כשתחשך

רשב"ם ד"ה ולא כר' יוסי

1) לשטת רשב"ם (גמרא)

- a) ערב שבת וערב יום טוב ר' יוסי holds that
 - i) he can begin eating until darkness but not later
 - ii) and if he did begin eating before darkness
 - i) he can finish his סעודה even after darkness
 - ii) be מברך בהמ"ז
 - iii) and then make קידוש
- b) שמואל
 - i) in essence agrees with ר' יוסי
 - ii) but as a חומרא requires that בשחשיכה
 - iii) he interrupt the meal
 - iv) פורס מפה ומקדש
 - v) complete the meal
 - vi) and only then be מברך בהמ"ז

2) מהרש"א (as amplified by רשב"ם)

- a) קשיא
 - i) what is the significance of פריסת מפה for שמואל
- b) תירוץ
 - i) to be פורס מפה וכו' has two consequences:
 - (1) First
 - (a) on every שבת it was the custom to bring the table into the room only after קידוש
 - (i) Because they wanted the table with its סעודה to be introduced into יקרא דשבתא
 - (b) now
 - (i) if by chance it happened that the table had been brought in before ת קידוש,
 - (ii) and similarly nowadays when the custom is no longer to custom to bring the table into the room only after קידוש
 - (c) We are פורס מפה ומקדש
 - (i) and consider that this symbolically accomplished the same result:
 - 1. the סעודה is introduced into יקרא דשבתא

(2) Second

(a) The custom was to remove the table before בהמ"ז

(b) שמואל considers פריסת מפה the same as if the table were removed

3) {for analysis

a) since שמואל agrees with ר' יוסי that there is no בהמ"ז until the סעודה ends

b) why do we take an action as if we're בהמ"ז {מברך

תד"ה דילמא משבשתא היא

תד"ה מן המנחה ולמעלה in דף צט: See

תד"ה מכלל דפליגי

אליבא דרב הונא				
הפסקת אכילה שהתחילה בהיתר בערב פסח	הפסקת אכילה שהתחילה בהיתר בערב שבת וי"ט אחרים	התחלת אכילה בערב פסח	התחלת אכילה בערב שבת וי"ט אחרים	
מפסיק כשתחשך בעקירת שלחן (וכן הלכה)	מפסיק כשתחשך בעקירת שלחן	סמוך למנחה	סמוך למנחה	ר' יהודה
אינו מפסיק כשתחשך	אינו מפסיק כשתחשך (וכן הלכה)	סמוך למנחה	אוכל וגם מתחיל עד שתחשך (וכן הלכה)	ר' יוסי

1) גמרא

- a) review the table
- b) הלכה כר' יהודה בערב הפסח
- c) והלכה כר' יוסי בע"ש
- d) קשיא
 - i) by saying on ערב פסח the הלכה is with ר' יהודה
 - (1) presumably on when he can no longer start eating
 - ii) you imply that ר' יוסי disagrees with ר' יהודה
 - iii) but ר' יוסי agrees that on ערב פסח he can
 - (1) Start eating only until סמוך למנחה
 - (2) the same as ר' יהודה
- e) תירוץ
 - i) we say כר' יהודה בערב פסח
 - ii) Not for when he can no longer start eating
 - iii) But that he must be מפסיק כשתחשך once he started בהיתר
- f) קשיא
 - i) ר' יוסי says that
 - (1) on ערב שבת
 - (a) He can **start** until darkness
 - (b) And that once he's started before darkness
 - (i) He need not be **מפסיק** at darkness
 - (2) On ערב פסח
 - (a) He can start until סמוך למנחה

- ii) He says nothing directly about whether
 - (1) On ערב פסח if he started before darkness
 - (2) he has to be מפסיק at darkness
- g) תירוץ
 - i) that's exactly the point
 - ii) by saying כר' יהודה בערב פסח הלכה
 - iii) the גמרא teaches that
 - (1) ערב פסח ר' יוסי holds that
 - (a) he also need not be מפסיק at darkness
 - (2) and that the הלכה disagrees
 - (3) and requires הפסקה on ערב פסח at darkness
- 2) תוספות
 - a) קשיא
 - i) the fact remains that it's only for ערב שבת
 - ii) that ר' יוסי said no הפסקה is needed
 - iii) How did the גמרא know
 - (1) that he holds the same for ערב פסח
 - b) רבינו יחיאל per תירוץ
 - i) Once ר' יוסי has told us that on ערב שבת
 - (1) He can begin eating **until** darkness
 - ii) The גמרא considers that it goes without saying that
 - (1) If he started בהיתר **before** darkness
 - (2) He can continue eating **after** darkness!
 - iii) So it must be that when ר' יוסי said
 - (1) That he can continue eating after darkness
 - iv) ערב פסח ר' יוסי was referring to
 - v) סמוך למנחה ר' יוסי agrees that he can't start למנחה
 - vi) And ר' יוסי teaches that if he started before סמוך למנחה
 - vii) Which is a stricter limit than for ערב שבת
 - (1) He can still continue after darkness
- 3) מהרש"א
 - a) This reasoning assumes that
 - i) If a person can **begin** eating until a particular time

- ii) He should certainly be able to **continue** to eat after that time
- b) רבינו יחיאל later relies on similar reasoning in a different context:
 - i) ר' יוחנן says
 - (1) הלכה כר' יוסי דאין מפסיקין
 - ii) רבינו יחיאל by קשיא
 - (1) presumably
 - (2) If it were true that יוסי בהתחלה
 - (3) We would have from that fact alone known that מכ"ש דאין מפסיקין
 - iii) רבינו יחיאל by תירוץ
 - (1) אין הלכה כר' יוסי בהתחלה
 - (2) And that's why ר' יוחנן tells us that
 - (a) At least for מפסיקין the הלכה is with ר' יוסי
- c) שטה ר' ישעי' מטרנני also agrees with this
- d) רא"ש ור"י disagree
 - i) If the logic of רבינו יחיאל is correct
 - (1) Meaning
 - (a) if a person can begin eating at a particular time
 - (b) he is certainly permitted to eat after that time
 - ii) then why would ר' יוסי himself need to say both דינים
- e) רא"ש ור"י on קשיא
 - i) But what about the logic of רבינו יחיאל
- f) תירוץ
 - i) The concepts
 - (1) Of when one can begin eating
 - (2) And when one must stop eating
 - ii) Are not logically connected
 - (1) Whether or not it's מותר להתחיל depends on
 - (a) Whether we're חייב that he enter שבת with a hearty appetite
 - (2) Whether or not מפסיקין depends on
 - (a) Whether it's כבוד שבת to stop

תד"ה ר' יוסי אומר אין מפסיקין

1) גמרא

- a) ערב שבת וערב יום טוב holds that on ר' יהודה
 - i) it's אסור to eat מן המנחה ולמעלה
 - ii) but once he begins to eat בהיתר before מנחה
 - iii) he can continue past מנחה
 - iv) but must stop at darkness
- b) ערב שבת וערב יום טוב holds that on ר' יוסי
 - i) he can begin eating until darkness but not later
 - ii) and if he did begin eating before darkness
 - iii) he can continue eating even after darkness
 - iv) and be מברך בהמ"ז when he finishes
- c) Recall that ר' יוסי holds
 - i) That even on ערב פסח
 - (1) When he can begin eating only until למנחה
 - ii) if he did begin eating בהיתר before למנחה
 - iii) he can continue eating even after darkness

2) תוספות

- a) for ר' יוסי
- b) Once he finishes his סעודה after darkness
- c) he need eat no further סעודה for טוב
- d) because, otherwise
 - i) he would gain nothing by not interrupting the first סעודה

3) תוספות

- a) קשיא
 - i) But on פסח one of the ארבע כוסות is for בהמ"ז
 - ii) How will he satisfy this כוס if there is no further סעודה or בהמ"ז after קידוש?
- b) תירוץ
 - i) He drinks the four כוסות out of the regular order:
 - (1) the כוס לבהמ"ז before קידוש counts as the first כוס
 - (2) The כוס קידוש is the second
 - (3) The third כוס is for מה נשתנה (גאל ישראל) and the מרור that follows the כוס

(4) The כוס after הלל is the fourth

4) מהרש"א

a) קשיא

i) תוספות mentions that the third כוס also covers the מרור that follows afterwards.

ii) Why doesn't תוספות say it also covers the מצה that follows?

b) תירוצ

i) It must be that he was יוצא ידי חובת מצה at the סעודה that ended before קידוש

ii) Because if he eats מצה now, he in effect starts a new סעודה

(1) And the issue again becomes

(a) What did he gain by not interrupting the first סעודה

תד"ה אין מפסיקין

הפסקת אכילה שהתחילה בהיתר בערב פסח	הפסקת אכילה שהתחילה בהיתר בערב שבת וי"ט אחרים	התחלת אכילה בערב פסח	התחלת אכילה בערב שבת וי"ט אחרים	אליבא דרב הונא
אף דהתחיל בהיתר מפסיק כשתחשך (היינו בשעת קידוש אבל לא כשהגיע סמוך למנחה דאז עוד יכול להמתין) בעקירת שלחן	אי התחיל בהיתר לפני ט' מפסיק כשתחשך בעקירת שלחן	סמוך למנחה	סמוך למנחה	ר' יהודה
אינו מפסיק כשתחשך (ודוקא כשהתחיל בהיתר אבל כשהתחילו באיסור פוסק)	אי התחיל בהיתר קודם שתחשך אינו מפסיק כשתחשך	סמוך למנחה	אוכל עד שתחשך ואפילו מתחיל כל זמן שלא חשכה	ר' יוסי

1) תוספות (as elaborated by גמרא)

- a) ערב שבת וערב יום טוב ר' יהודה holds that
 - i) it's אסור to eat למעלה ולמטה
 - ii) but once he begins to eat בהיתר before מנחה
 - iii) he can continue past מנחה
 - iv) but must stop at darkness
- b) ערב שבת וערב יום טוב ר' יוסי holds that
 - i) he can begin eating until darkness but not later
 - ii) and if he did begin eating before darkness
 - iii) he can continue eating even after darkness
 - iv) and be מברך בהמ"ז when he finishes
- c) The מפסיק בשבתות מחלוקת on whether to be
 - i) arose at a מסיבה at which ר' יהודה and ר' יוסי were present
 - ii) and ר' יהודה asked to be מפסיק before darkness

2) מהרש"א

- a) קשיא
- i) on what does תוספות base the statement
 - ii) that ר' יהודה requires a הפסקה at darkness
 - iii) Even where he begins בהיתר
- b) תירוץ
- i) because
 - (1) at the מסיבה where ר' יהודה demanded that there be a הפסקה
 - (2) it's probable that they started בהיתר
- c) קשיא
- i) how did תוספות know
 - ii) That ר' יוסי requires הפסקה
 - iii) Where he starts באיסור
- d) תירוץ
- i) דף קז: at גמרא
 - (1) even סמוך למנחה who would normally eat a half hour before אגריפס המלך
 - (2) Would not eat on ערב פסה until darkness
 - (3) (רשב"ם as explained by קשיא)
 - (a) why is that a חידוש
 - (b) even ר' יוסי
 - (i) who says you need not stop at darkness
 1. if you began בהיתר before סמוך למנחה
 - (ii) agrees that you need to stop at darkness if you began באיסור
 - (c) and in this case
 - (i) were he to begin so late in זמן היתר
 - (ii) that he knows he'll have to continue באיסור
 - (d) we treat the case as if he began בזמן איסור
 - (i) at סמוך למנחה
 - ii) so we see that the גמרא says
 - (1) that even ר' יוסי requires הפסקה where he began באיסור
- 3) אחרונים
- a) קשיא
- i) What is the proof?
 - ii) The reason סמוך למנחה אגריפס couldn't eat a half hour before

- (1) Was that we treat the case as if he had begun at סמוך למנחה
- (2) At a time when it's אסור להתחיל
- iii) we don't deal at all
 - (1) with whether he has to stop once he starts באיסור
- b) {here's proof:
 - i) when he begins בהיתר
 - (1) the חיוב הפסקה doesn't arrive
 - (a) for ר' יהודה until darkness
 - (b) And for ר' יוסי there is no חיוב הפסקה at all
 - ii) So why would we not let אגריפם eat until these late זמני הפסקה }

דף ק:

גמרא מאי מפסיקין וכו'

1) גמרא

- a) ר' יהודה says
 - i) בזמן היתר if he begins eating
 - ii) he needs to stop at darkness
- b) רב יהודה אמר שמואל
 - i) The הלכה disagrees with ר' יהודה who requires הפסקה
 - (1) Which generally means עקירת שלחן לבהמ"ז
 - ii) But instead
 - (1) פורס מפה ומקדש he needs to be
 - (2) And he makes no סעודה until he later ends his בהמ"ז
 - c) And so שמואל said
 - i) כשם שמפסיקין לקידוש
 - (1) Namely, בפורס מפה
 - ii) כך מפסיקין להבדלה

2) מהרש"א

- a) קשיא
 - i) How does the גמרא know that מפסיקין means
 - (1) ר' יהודה for עקירת השלחן
 - (2) But in the מימרא of שמואל
 - (a) כשם שמפסיקין לקידוש
 - (i) מפסיקין means
 - (ii) פורס מפה ומקדש
- b) תירוץ
 - i) Because שמואל had already said
 - (1) אין הלכה כר' יהודה
 - (a) פריסת מפה and that he requires only
 - (i) עקירת שלחן rather than

רשב"ם ד"ה ה"ג

- 1) רשב"ם according to גמרא
 - a) ר' יוסי for
 - i) he can begin eating until darkness but not later
 - ii) and if he did begin eating before darkness
 - iii) he can finish his סעודה even after darkness
 - (1) מברך בהמ"ז
 - (2) And then make קידוש
 - b) שמואל
 - i) in essence agrees with ר' יוסי
 - ii) but as a חומר requires that בשחשיכה
 - iii) he interrupt the meal
 - iv) פורס מפה ומקדש
 - v) And then complete the meal
 - vi) And be מברך בהמ"ז
 - c) Recall that
 - i) on every שבת it was the custom to bring the table into the room only after קידוש
 - (1) Because they wanted the table with its סעודה to be introduced into יקרא דשבתא
 - ii) And that
 - (1) if by chance it happened that the table had been brought in before קידוש,
 - (2) they were פורס מפה ומקדש
 - (a) and consider that this symbolically accomplished the same result:
 - (b) the סעודה is introduced into יקרא דשבתא
 - d) In a case involving רבה בר רב הונא
 - i) A table was in fact brought in before קידוש
 - ii) And רבה בר רב הונא was פורס מפה ומקדש
 - e) שמואל or רבה בר רב הונא depending on the גרסא ברייתא
 - i) ר' יהודה ור' יוסי
 - (1) Who disagree on whether
 - (a) a person who began בהיתר must be מפסיק

- (2) agree that
- (a) he must be פורס מפה ומקדש
 - (b) where he hasn't started yet
 - (c) and his table was brought in before קידוש
- f) גרסא א' בגמרא
- i) The רבה בר רב הונא ברייתא supports
- g) גרסא ב' בגמרא
- i) The רב הונא ברייתא supports שמואל
- 2) מהרש"א
- a) רשב"ם
 - i) רבה בר רב הונא ברייתא supports that the גרסא follows because
 - (1) because
 - (a) both the רבה בר רב הונא and ברייתא
 - (i) deal with a table brought in בתחלת סעודה
 - (b) and the ברייתא doesn't support שמואל
 - (i) Because שמואל deals with an interruption during a סעודה
 - (ii) Rather than events בתחלת סעודה
 - ii) and that's why רשב"ם said earlier
 - (1) that no תנא supports שמואל on פורס מפה ומקדש in middle of a סעודה
 - (2) So it must be that in essence he agrees with ר' יוסי
 - b) רא"ש
 - i) is in fact גורס that the ברייתא follows שמואל
 - ii) since the ברייתא
 - (1) prefers that a table not be brought in בתחלת סעודה
 - (2) but says בדיעבד if a table was brought in early
 - (3) We can be פורס מפה ומקדש
 - iii) It must be that the ברייתא treats
 - (1) a table on which we're פורס מפה
 - (2) The same as if the table weren't there
 - iv) So it follows that בתוך הסעודה
 - (1) We can also treat פריסת מפה as if here
 - (a) מפסיק בעקירת שלחן
 - (2) {even though he doesn't require בהמ"ז

(a) see 'אשר"י לרא"ש סימן ג'

רשב"ם ד"ה כאן קודם ט'

1) גמרא

a) a ברייתא says that ר' יהודה permits אכילה before סמוך למנחה

2) רשב"ם

a) and once he begins בהיתר he can continue until darkness

3) מהרש"א

a) קשיא

i) how does רשב"ם know that ר' יהודה אליבא דר' יהודה

ii) That once he starts בהיתר he can continue to eat past למנחה

b) תירוץ

i) Because otherwise why would the ברייתא need to tell us that he can begin to eat בזמן היתר לפני ט' שעות

ii) Of course he can eat בזמן היתר

iii) Because if not at what time would you ask that he stop eating? At dawn?

c) חידוש הברייתא takes a slightly different approach on the מדכי

i) Without the ברייתא I might have thought that

(1) he may begin eating before למנחה

ii) Only if he starts early enough בשעת היתר to finish before למנחה

תד"ה שאין מביאין

1) תוספות

- a) In the times of the גמרא
 - i) They would prefer not to bring in the שלחנות until after קידוש פורס מפה ומקדש (1) but, if they were already brought in, they would be פורס ומקדש
- b) Nowadays the tables are too large to be moved, so we always make do with פורס מפה ומקדש
- c) קשיא
 - i) What is the טעם for these מנהגים
- d) תירוץ
 - i) One טעם is
 - (1) כי היכא דתיתי סעודתא ביקרא דשבתא (1)
 - (a) i.e., that the סעודה should be brought into the כבוד שבת
 - ii) A second טעם is
 - (1) When we bring in the table with food
 - (a) Covered on top by a מפה
 - (b) And on the bottom by a tablecloth
 - (2) There is a זכר למן that
 - (a) was not יורד בשבת and
 - (b) That was covered on top (מפה) and on bottom (שלחן) with טל

2) מהרש"א

- a) the second טעם applies only nowadays
 - i) where as a rule we are not עוקר שלחן
 - ii) and exclusively rely on פריסת מפה
- b) but it doesn't apply בימי חז"ל
 - i) where there was עקירת שלחן before קידוש
 - ii) and after קידוש food was brought in uncovered
 - iii) not like מן

תד"ה ידי קידוש יצאו

מהרש"א	ירושלמי			
וק' לרב למה צריך לכוון וע"ק הרי יוצא אף בבית אחר ואמאי קא איירי דוקא בסוכתו	מי שסוכתו עריבה עליו בי"ט אחרון מקדש בכוונה לעלות לסוכתו ואוכל שם		יש קידוש שלא במקום סעודה ויוצא באוכל בבית אחר אף כשלא כוון בשעת קידוש לאכול שם	רב
וצ"ל דלשון "בבית אחר" בירושלמי לאו דוקא ומשמעו מקום אחר באותו בית, דהרי בבית אחר אף במכוין לאכול שם אינו יוצא וכ"ש בלא כוון ועל אחת כמה וכמה בנמלך	אם כוון בתחלה לאכול במקום ראשון באותו בית ואח"כ נמלך לאכול בבית אחר (כלומר במקום אחר באותו בית) לא נחשב כבמקום סעודה	יוצא אם קידש בבית ואכל בחלק אחר מאותו בית אף אם לא כוון לאכול מתחלה לאכול באותו מקום אחר, ובלבד שלא כוון בתחלה לאכול במקום ראשון ואח"כ נמלך	אינו יוצא אם אכל בבית אחר אף בכוון בשעת קידוש לאכול שם	שמואל

1) גמרא

a) רב

- i) where one person made קידוש for others בבית הכנסת
- ii) those who listen are יוצא חובתן
- iii) whether or not they eat במקום קידוש
- iv) because יש קידוש שלא במקום סעודה

b) שמואל

- i) those who don't eat there aren't יוצא
- ii) because אין קידוש אלא במקום סעודה

c) קשיא

- i) For קידוש בבית הכנסת why do we make שמואל at all

d) תירוץ

- i) for the benefit of those אורחים who eat בבית הכנסת

e) When תלמידים would make קידוש for his רבה

- i) He would ask that they eat something at the place where רבה had made קידוש
- ii) Because otherwise they could not be יוצא with the קידוש by רבה
- iii) Because it wasn't במקום סעודה

2) תוספות

- a) שאלה
 - i) What would שמואל hold where the מקדש intends to eat in another place?
 - ii) Can we say that he's יוצא if he later eats in that place
 - iii) And that אין קידוש במקום סעודה applies only where he had no intent to eat in some other place?
- b) תשובה
 - i) Can't be.
 - ii) Because if so, when the גמרא asked
 - (1) "If קידוש בבית הכנסת why is it that we make סעודה במקום סעודה?"
 - iii) The גמרא should have answered
 - (1) That the קידוש is מוציא those
 - (2) who have in mind to eat in another place
 - (3) and who later eat in that place
- 3) מהרש"א
 - a) רבה could have brought similar proof from the case of רבה we summarized earlier
 - i) If a כוונה to eat elsewhere can satisfy סעודה במקום סעודה once he eats there
 - ii) Why didn't רבה simply request that his תלמידים be מכוון to eat at home!
- 4) Back to תוספות (as explained by מהרש"א)
 - a) Part I
 - i) שמואל on ירושלמי
 - (1) a קידוש made in house A is invalid if he was afterwards נמלך to eat in house B
 - (2) Since our גמרא holds for שמואל that
 - (a) if he makes קידוש in one house and eats in a different house
 - (i) he's not יוצא
 - (ii) even if he
 - 1. wasn't נמלך
 - 2. And moreover,
 - a. Even if he intended to eat in the second house from the start
 - (3) we need to make the (parenthetical) corrections to the ירושלמי
 - (a) a קידוש made in house A (meaning **the first part of the house**)
 - (b) is invalid

(c) if after קידוש he was then נמלך to eat in house B (meaning **the second part of the same house where he made קידוש**).

b) Part II

i) רב on ירושלמי

- (1) Someone who enjoys eating in his סוכה
- (2) can make קידוש in his home on עצרת
- (3) and then go upstairs to eat in his סוכה

5) מהרש"א

a) קשיא

i) if רב doesn't require סעודה במקום

- (1) why is it relevant that he have in mind when he makes קידוש
 - (a) to eat in the סוכה

b) Another קשיא

i) For רב why do we only mention a situation where he is עולה לסוכתו

- (1) Implying the סוכה **of his house where he made קידוש**

ii) The same result should hold where he goes to another house altogether!

תד"ה ידי יין לא יצאו

1) גמרא

- a) רב says that
 - i) יש קידוש שלא במקום סעודה
 - ii) So that where one person made קידוש for others בבית הכנסת
 - (1) ידי קידוש יצאו
 - (a) And those who listen are יוצא חובתן
- b) but ידי יין לא יצאו
 - i) So that should they want to drink wine at home
 - ii) They need a new ברכה because
 - (1) The היסח הדעת שינוי מקום caused

2) גמרא בברכות

- a) On שבתות וימים טובים
 - i) "לפני" פוטר "לאחר"
 - ii) This means that
 - (1) לפני סעודה wine that is drunk made for ברכה a
 - (2) בהמ"ז סעודה before wine drunk after the פוטר is
- b) There is a מחלוקת whether פוטר לאחר
 - i) This means that there is a מחלוקת whether
 - (1) בתוך סעודה wine that is drunk
 - (2) בהמ"ז סעודה before wine drunk after the פוטר is
- c) A אחר הסעודה requires a ברכה for יין that is drunk ברייתא

3) תוספות

- a) שאלה
 - i) What about לפני פוטר מתוך
- b) תירוץ
 - (1) Must be that לפני פוטר מתוך
 - (2) Because if לפני were not פוטר בתוך
 - (3) Then in each case where there is wine both לפני and בתוך
 - (a) he must have made a ברכה on בתוך
 - (4) so that for the מאן דאמר who says פוטר לאחר

- (5) There would be no need for the משנה to say that
- (a) לפני פוטר לאחר
 - (b) Because the לאחר would already have been נפטר
 - (i) by the ברכה he must have made for the בתוך
- (6) The fact that the משנה does need to say its דין proves that
- (a) לפני פוטר בתוך
 - (b) so no ברכה was made for בתוך
 - (c) so that the only ברכה that can be לאחר
 - (i) is the לפני ברכה
 - (d) and that is what the משנה teaches
- c) קשיא
- i) but maybe the reason we need the משנה to teach that לפני פוטר לאחר
 - ii) is for a case where he happened not to drink פוטר הסעודה יין בתוך
- d) תירוץ
- i) It's a דוחק to say that
 - (1) He drank לפני ולאחר
 - (2) But he didn't drink בתוך
- 4) מהרש"א
- a) Two קשיות
- i) First קשיא
 - (1) Everyone agrees that לפני פוטר לאחר
 - (2) So the only reason to disagree on whether לאחר פוטר בתוך
 - (3) Is for the case where
 - (a) He drank בתוך and לאחר
 - (b) But he didn't drink לפני
 - (4) So it must be that
 - (a) To drink בתוך and לאחר and not לפני
 - (b) Is less of a דוחק than to drink לפני and לאחר and not בתוך
- b) Second קשיא
- i) Go back to the ברייתא that requires a ברכה for יין that is לאחר
 - ii) The ברייתא can't be dealing where there was a לפני
 - (1) Because everyone agrees that לפני פוטר לאחר
 - iii) And according to the מאן דאמר that לאחר פוטר לאחר

- (1) The ברייתא also can't be dealing with where there was בתוך
- iv) So it must be that
- (1) To drink לאחר and not לפני or בתוך
- (2) Is less of a דוחק than to drink לפני and לאחר and not בתוך
- 5) Go back to תוספות once more and to the ברכות

מהרש"ל	מהרש"א	רא"ש	תוספות
		דעתו לשתות בתוך המזון	דעתו לשתות בתוך המזון
		א"צ תוך המזון לברך בפה"ג	א"צ לברך אחריו על הגפן
		וא"צ לברך אחריו על הגפן	ולא תוך המזון בפה"ג
רא"ש מסיים בדין על הגפן (ולא כתוס' דמסיים בבפה"ג) להורות דגם בנמלך אינו מברך על הגפן	לפי שרא"ש לא מסיים דין נמלך מוכח דפוסק כתוספות		אבל אם נמלך אינו פוטר וגם צריך לברך אחריו על הגפן

- a) לפני פוטר בתוך and לפני פוטר לאחר דינים of
- i) apply only where he initially intended to drink wine בתוך המזון (דעתו לשתות יין)
 - ii) but not where נמלך לשתות יין
- b) To explain this point, תוספות makes the following statements in the following order:
- (1) “where לשתות יין
 - (a) he doesn't make a ברכה אחרונה after each כוס
 - (b) and make a separate בפה"ג for each כוס
 - (2) Where נמלך לשתות יין
 - (a) he makes a בורא פרי הגפן for each כוס
 - (b) And a ברכה אחרונה after each כוס”
- 6) רא"ש
- a) Explains these points in a different order:
 - (1) “where לשתות יין
 - (a) He makes a separate בפה"ג for each כוס
 - (b) And he doesn't make a ברכה אחרונה after each כוס”
 - b) Says nothing about נמלך
- 7) מהרש"ל
- a) Note the differences between תוספות and רא"ש
 - i) in תוספות
 - (1) דין ברכה אחרונה comes immediately before the דעתו לשתות (1)

- ii) In רא"ש
 - (1) בפה"ג comes before בדעתו לשתות
 - (a) While ברכה אחרונה is placed a step away from דעתו לשתות
 - (b) So that it appears that ברכה אחרונה
 - (c) Has little or no relationship with דעתו לשתות
 - iii) תוספות mentions דין נמלך, while רא"ש doesn't
- b) These differences suggest
 - i) That רא"ש holds that there is no ברכה אחרונה even where נמלך
- 8) מהרש"א
 - a) disagrees and says תוספות and רא"ש intend to say the same.

דף קא.

תד"ה אבל ממקום למקום

1) גמרא

a) שמואל says

i) אין קידוש אלא במקום סעודה

(1) אמר רב ענן... אפילו מאיגרא לארעא

(2) (מהרש"א as explained by תוספות)

(a) This means that ידי קידוש לא יצאו if he moves from one room to another for the סעודה after קידוש

(b) But מפינה לפינה doesn't count as a different place (except for a contrary גרסא discussed by מהרש"א below)

ii) ידי יין לא יצא

(1) And he requires a new ג"ג

(2) If there is a שינוי מקום after the first ברכה

b) רב says

i) יש קידוש שלא במקום סעודה

ii) But he agrees with שמואל that ידי לא יצא

c) קשיא

i) אין קידוש אלא במקום סעודה who holds שמואל for

ii) how do we know that this doesn't apply מפנה לפנה

d) תירוץ (as amplified by מהרש"א)

i) Because

(1) the same issue of what counts as a different place for סעודה במקום קידוש

(a) also applies to whether a change counts as "שינוי מקום" for the purpose of ידי יין

(i) i.e. whether he needs to make another הגפן בורא פרי

(2) the גמרא says at דף קא: ידי יין there is no שינוי מקום for a move מפינה לפינה

(3) Now remember that רב says

(a) ידי יין לא יצאו ידי קידוש יצאו

(b) So we see that the consequence of a change in location is stricter for ידי יין

(c) So if מפנה לפנה still counts as סעודה במקום for ידי יין

(d) It should certainly count as מקום סעודה for purposes of ידי קידוש

2) מהרש"א

a) We mentioned earlier that there is one גרסא that holds that even מפנה לפנה counts as a new מקום for שמואל for the purposes of סעודה

b) קשיא

i) How would this גרסא explain why for יין ידי we don't count מפנה לפינה as a new מקום

c) תירוץ (ע"פ ר"ן)

i) Because for the purposes of סעודה במקום סעודה we focus on the place where there was קביעות סעודה

(1) Persons are קובע סעודה in a particular פינה

ii) People aren't as particular about setting up a precise place within a house to drink wine.

תד"ה ובקידושא

1) גמרא

- a) רבה agrees with שמואל that
 - i) אין קידוש אלא במקום סעודה
- b) That's why he told his תלמידים
 - i) טעימו מידי
 - ii) In the place where you hear me make קידוש
 - iii) So that my קידוש is במקום your סעודה
 - (1) Because maybe your candles aren't lit at home
 - (a) And you won't be able to make the קידוש
 - (i) You'll need to allow you to eat at home

2) רשב"ם

- a) רבה was concerned that
 - i) "דילמא ... לא תאכלו"
 - ii) ואפילו אתם הולכים לישון בלא אכילה
 - iii) בקידושא דהכא לא נפקיתו ידי קידוש היום"

2) תוספות

- a) Seems as if רבה was concerned
 - i) that **they won't be able to eat** and
 - ii) that they will miss a meal and be hungry.
- b) קשיא
 - i) Why isn't רבה concerned that because they
 - ii) **won't be able to eat** they would not be יוצא
 - (1) The סעודת שבת חיוב to eat

3) מהרש"א

- a) קשיא
 - i) The **bolded** wording in תוספות seems to imply that
 - (1) תוספות understands רשב"ם to hold that it's **אסור** to eat without a נר
 - ii) How is that implied in the words of רשב"ם: "דילמא לא תאכלו"
- b) תירוץ
 - i) רשב"ם realizes that תוספות
 - (1) doesn't refer to an איסור

(2) but to a preference:

(a) “Your not having a נר will make it so unpleasant that you won’t **want to eat** without a נר”

ii) This **preference** is what makes תוספות ask

(1) Why isn’t רבה concerned that because they

(2) **won’t want** to eat

(3) they would not be יוצא

(4) The חיוב to eat סעודת שבת

תד"ה שינוי יין

- 1) גמרא
 - a) ר' יוחנן holds
 - i) שינוי יין אין צריך לברך
 - ii) i.e., there is no new בפה"ג for someone who starts with one kind of wine and then changes to another kind
- 2) רשב"ם ותוספות
 - a) But he needs to say ברוך הטוב ומטיב
- 3) (מהרש"א as amplified by תוספות)
 - a) a ברכות דף נט: based on, הטוב ומטיב doesn't make יחיד
 - b) because the ברכה implies that הטוב לי ומיטיב לאחריני
 - c) but if he's at a סעודה with at least one other person
 - i) he does make the ברכה
 - (1) even though when he makes the ברכה
 - (a) it's possible that the other person is concentrating on swallowing food
 - (i) rather than the first person's ברכה
 - d) the ברכה applies only to יין
 - i) because the ברכה was established on account of הרוגי ביתר whose red blood was used to fertilize vineyards

דף קא:

סוגיא דרב חסדא

גמרא וטעמא דהניחו שם, רשב"ם ד"ה קשיא לרב חסדא וד"ה להודיעך כחו, תד"ה אלא בדברים וד"ה תניא כוותי'

שינוי יין, האם צריך לברך אם שותה יין ממין אחר	ידי קידוש, האם אמרינן אין קידוש אלא במקום סעודה	ידי יין, היינו האם שינוי מקום ה"ל היסח הדעת וצריך לברך עוד	
	יצא, דיש קידוש שלא במקום סעודה	צריך לברך	רב
	לא יצא דאין קידוש אלא במקום סעודה	צריך לברך	שמואל
א"צ לברך בפ"ה אבל מברך הטוב ומטיב	יצא	א"צ לברך אם לא הסיח דעתו	ר' יוחנן
		צריך לברך בדברים שאין טעונין ברכה לאחריהן במקומן אין צריך לברך בדברים שטעונין ברכה לאחריהן במקומן	רב חסדא אליבא דרב ושמואל
		צריך לברך בכל ענין	רב ששת אליבא דרב ושמואל

1) גמרא

a) רב and שמואל agree that

- i) a person who heard or made הכנסת קידוש בבית הכנסת
- ii) must make another ג"כ if he wants to drink wine at home
- iii) because אין יין לא יצא where there was a שינוי מקום
- iv) Because the היסח הדעת שינוי מקום results in

b) רב חסדא says

- i) this rule applies only to
 - (1) דברים שאינן טעונין ברכה אחריהן במקומן
 - (2) For example to water and מי פירות that need a only a בורא נפשות
 - (3) So that when he leaves the place of his initial ברכה
 - (4) He considers his סעודה over, and is מסיח דעת
- ii) But for דברים שטעונין ברכה אחרונה במקומן

- (1) For example יין ושבעת המינין
 - (a) For which he requires a ברכה אחרונה חשובה
 - (2) If he made no ברכה אחרונה when he left
 - (3) We assume that he intended to return to his קביעה ראשונה
 - (a) To make the ברכה אחרונה
 - (4) So that he wasn't דעת מסיח
 - (5) And that's why in the second place
 - (a) he doesn't start by making a ברכה אחרונה for what he ate in the first place
 - (b) he doesn't make a ברכה ראשונה for what he eats in the second place
- c) ר' יוחנן holds
- i) שינוי מקום אין צריך לברך
 - ii) Even for things that
 - (1) שאינן טעונין ברכה אחריהן במקומן
- 2) בני חבורה of ברייתא
- a) בני חבורה שהיו מסובין לשתות
 - b) ועקרו רגליהן לצאת
 - c) כשלא הניחו שם זקן או חולה
 - i) כשהן יוצאין טעונין ברכה אחרונה
 - ii) כשהן חוזרין טעונין ברכה ראשונה
- 3) Before
- i) analyzing how the ברייתא fits with רב חסדא regarding ברכה ראשונה
 - ii) first analyze exactly what the ברייתא teaches regarding ברכה אחרונה
- 4) ברייתא דבני חבורה in the ברכה אחרונה on שטת רשב"ם
- a) מהרש"א according to
 - i) since the ברייתא demands a ברכה אחרונה as they're about to leave
 - ii) while there has yet been no שינוי מקום
 - iii) it must be that the ברכה אחרונה is not because of היסח הדעת
 - iv) so it follows that if they made no ברכה אחרונה when they left
 - v) they need to make a ברכה אחרונה when they return
 - vi) even if עקירה and שינוי מקום don't count as היסח הדעת
 - b) According to קרני ראם
 - i) The ברייתא requires a ברכה אחרונה when they plan to leave

- ii) In anticipation of the היסח הדעת and שינוי מקום
 - iii) That will happen as soon as they leave
 - iv) And it's because of the same היסח הדעת
 - v) That before they eat anything else when they return
 - vi) we require a ברכה אחרונה
 - vii) If they made no ברכה אחרונה when they left¹
- 5) ברייתא דבני חבורה in the ברכה אחרונה on שטת תוספות
- a) The ברייתא requires a ברכה אחרונה when they leave
 - b) Not because of היסח הדעת or some other direct reason
 - c) But simply because they might be hungry again when they return
 - d) So that the time to make a ברכה אחרונה will have lapsed
 - e) So that if they made no ברכה אחרונה when they left
 - f) They need make no ברכה אחרונה when they return
- 6) רב חסדא to קשיא
- a) Because the ברייתא uses the phrase עקרו רגליהם
 - b) It implies that it deals with ברכה אחרונה במקומן דברים שטעונין
 - c) So that he ברייתא teaches that
 - d) For דברים שטעונין ברכה אחריהן במקומן
 - e) Where לא הניחו שם זקן או חולה²
 - f) The rule is
 - i) כשהן חוזרין טעונין ברכה ראשונה
 - g) And since the ברייתא requires a ברכה ראשונה when he returns
 - h) This proves that there is היסח הדעת even when he is חוזר
 - i) So certainly there should be היסח הדעת
 - i) In the case of רב חסדא
 - (1) Where he is not חוזר
 - j) And he should require a ברכה ראשונה
 - k) So how can רב חסדא say that there is no ברכה ראשונה where he is not חוזר
- 7) מהרש"א

¹ ברכה אחרונה requires רשב"ם that suggest that תוספות words in שטת קרני ראם seems to fit better with היסח הדעת because of

²The גמרא deduces the rule for לא הניחו שם זקן או חולה from the rule in the ברייתא on where הניחו שם זקן או חולה. מהרש"א cites מרדכי who discusses why this is necessary since the ברייתא directly states the rule for לא הניחו שם זקן או חולה

- a) ברכה אחרונה on שטת מהרש"א based on גמרא of the קשיא on קשיא
- i) how do we know that the reason the ברייתא needs a ברכה ראשונה
- (1) is because the היסח הדעת of עקרו שינוי מקום counts as
- ii) Maybe
- (1) היסח הדעת doesn't count as שינוי מקום
- (2) And the reason we need a ברכה ראשונה in the ברייתא
- (a) Is because the ברייתא deals in a case of חזרו למקומו הראשון
- (3) And as we said before he needs to make a ברכה אחרונה כשחזר
- (a) Regardless of היסח הדעת
- (4) And once he already made a ברכה אחרונה
- (5) Of course he needs to make a ברכה ראשונה before he eats again
- iii) But in the case of רב חסדא where לא חזר
- (1) Where he needn't and in fact can't make a ברכה אחרונה
- (2) It's possible that he needn't make a ברכה ראשונה
- (3) So what's the קשיא to רב חסדא
- 8) קרני ראם
- a) קושיית מהרש"א on תירוץ
- i) Go back to שטת קרני ראם on ברכה אחרונה
- (1) רשב"ם holds that the ברייתא requires a ברכה אחרונה כשחזרו
- (2) because there was היסח הדעת
- ii) so that it's understandable that the גמרא asks
- iii) if there is היסח הדעת כשחזרו
- (1) as proved by the need to make ברכה אחרונה
- iv) there should certainly be היסח הדעת where לא חזרו
- 9) שטת תוספות according to מהרש"א
- a) for תוספות we can't ask the קשיא we asked for רשב"ם
- b) Because תוספות holds that even with היסח הדעת
- i) there is no need to make ברכה אחרונה כשחזרו
- ii) so the fact that the ברייתא says he needs to make a ברכה ראשונה
- iii) must be because of היסח הדעת
- iv) and not because of a prior ברכה אחרונה
- 10) return to the גמרא
- a) תירוץ לרב חסדא

- i) שטת רב חסדא is not a problem for ברייתא
 - ii) Because the ברייתא is per יהודה ר'
 - iii) While רבנן דר' יהודה is per חסדא
 - iv) Who agree that there is no ברכה ראשונה
 - (1) For a case of עקרו
 - (a) That is to say
 - (i) בדברים שטעונין ברכה אחרונה לאחריהן
- b) קשיא
- i) since the ברייתא deals only in a case of עקרו
 - ii) the implication is that where there is no עקרו
 - (1) that is, for
 - (a) דברים שאינן טעונין ברכה אחרונה לאחריהן
 - iii) Both ר' יהודה and רבנן agree that there needs to be a ברכה ראשונה
 - iv) This is a קשיא to יוחנן ר' who holds
 - (1) there is never
 - (a) שינוי מקום after ברכה ראשונה
- c) תירוץ
- i) ר' יוחנן holds that רבנן are פוטר even where there is no עקרו
 - ii) the reason the ברייתא mentions only עקרו
 - (1) meaning
 - (a) דברים שטעונין ברכה אחרונה לאחריהן
 - iii) is to teach you
 - (1) כחו דר' יהודה
 - iv) That ר' יהודה goes so far
 - (1) as to disagree with חסדא
 - (2) and requires a ברכה even for
 - (a) דברים שטעונין ברכה אחרונה לאחריהן
- 11) רשב"ם
- a) קשיא
- i) ר' יהודה is a מחמיר because he requires a ברכה
 - ii) If ר' יוחנן is correct
 - (1) why doesn't the ברייתא instead emphasize the דרבנן כח היתירא
 - (a) who don't require a ברכה even

לדברים שאינן טעונין ברכה אחרונה לאחריהן (i)

12) מהרש"ל

- a) רשב"ם on קשיא
 - i) Why do you say that ר' יהודה is the מחמיר?
 - ii) To the contrary he is a מיקל
 - iii) Because he permits a ברכה
 - iv) And doesn't say it's a ברכה לבטלה
 - v) And the fact that he requires a ברכה is not a חומרא
 - vi) Because מעכבות אינן ברכות if he doesn't make them

13) מהרש"א

- a) רשב"ם to תירוץ and מהרש"ל on קשיא
 - i) We say ברכת המצוות only for ברכות אינן מעכבות
 - ii) But for ברכת הנהנין there is an איסור to eat without a ברכה
 - iii) So רשב"ם is right that ר' יהודה is the מחמיר

14) Return once more to the גמרא

- a) Here is a ברייתא (the ברייתא of מסבין לשתות יין) that supports רב חסדא
 - i) חברים שהיו מסבין לשתות יין ועקרו רגליהן וחזרו
 - ii) אין צריכין לברך

15) תד"ה תניא כוותי' חלק א'

- a) קשיא
 - i) go back to the ברייתא דבני חבורה
 - ii) עקרו רב חסדא in a case of where רבנן דר' יהודה agree with רב חסדא
 - iii) Which we interpret to mean
 - (1) דברים שטעונין ברכה אחרונה לאחריהן
 - iv) Why don't we say that that the רבנן in that ברייתא support רב חסדא

b) תירוץ

- i) The ברייתא of מסבין לשתות יין outright says that it deals with wine
 - (1) Which we *know* to be a ברכה אחרונה לאחריהן
- ii) So we prefer it to the ברייתא דבני חבורה where the רבנן support רב חסדא
- iii) Only because we *interpret* עקרו to mean
 - (1) דבר שטעון ברכה אחרונה לאחריהן

16) תד"ה תניא כוותי' חלק ב'

- a) Remember that

- i) לא חזרו רב חסדא deals with a case of חזרו
- b) Remember also that
 - i) בני חבורה of ברייתא earlier we said that the
 - (1) that needed a ברכה ראשונה in case of חזרו
 - ii) Was a קשיא to רב חסדא
 - iii) Based on the סברא of רשב"ם
 - (1) That we more easily assume היסח הדעת and the need for a ברכה ראשונה
 - (a) In a case of לא חזרו
 - (b) Than in a case of חזרו
- c) קשיא
 - i) ברייתא דמסבין לשתות יין the
 - ii) that doesn't require a ברכה ראשונה
 - (1) and that we now use to support רב חסדא
 - iii) deals with חזרו
 - iv) so how can you prove from this ברייתא
 - (1) that we don't need a ברכה ראשונה where לא חזרו
 - (2) and it's easier to assume היסח הדעת

דף קב:

רשב"ם ד"ה ולימרינהו

1) גמרא

- a) ר' יוסי for
 - i) On ערב שבת וערב ים טוב
 - ii) he can begin eating until darkness but not later
 - iii) and if he did begin eating before darkness
 - iv) he can finish his סעודה even after darkness
 - (1) כוס on one מברך בהמ"ז
 - (2) And then make קידוש on a second כוס
 - v) תוספות בדף ק. ד"ה ר' יוסי אומר
 - (1) סעודת שבת must also count for סעודה
 - (2) Because otherwise
 - (a) סעודה this מפסיק by not having to be
- b) For ר' יהודה
 - i) בהיתר Even where he begins
 - ii) He must be מפסיק סעודתו at darkness
 - iii) And he uses two כוסות
 - (1) according to one גרסא
 - (a) the first is for קידוש for two reasons
 - (i) because once זמן קידוש arrives he must make קידוש first
 - 1. רשב"ם ד"ה ה"ג בעמוד א'
 - (ii) because he can't taste בהמ"ז כוס before קידוש
 - 1. תד"ה ה"ג בעמוד ב'
 - (b) And the second is for בהמ"ז
 - (i) מפסיק when he was סעודת חול he just finished on the
 - iv) And he then begins סעודת שבת
 - c) קשיא
 - i) Why doesn't he make both קידוש and בהמ"ז on one כוס
 - d) תירוץ
 - i) לפי שאין עושין מצוות חבילות חבילות
 - e) קשיא

- i) On יו"ט that falls on שבת מוצאי
- ii) he makes הבדלה and קידוש on one כוס
- iii) And we don't say it's חבילות חבילות
- f) (רשב"ם explained by) תירוץ
 - i) count as one thing because הבדלה וקידוש
 - (1) Both relate to שבת and קדושה of טובים
 - (2) And in טוב היום he also mentions הבדלה
- 2) רשב"ם ותוספות
 - a) קשיא
 - i) ר' יהודה for
 - (1) לשם שבת is קידוש
 - (2) And the סעודת חול is for בהמ"ז
 - ii) Why does the מקשן expect that
 - (1) ר' יהודה should allow both on one כוס
 - b) תירוץ
 - i) You're right
 - ii) The קשיא is meant only for ר' יוסי
 - iii) Because for him no second סעודה is needed
 - iv) So that the כוס לבהמ"ז is שבת לכבוד
 - (1) The same as the כוס לקידוש
 - v) And it's for ר' יוסי that the תרצן explains that
 - (1) אין עושין מצוות חבילות חבילות
- 3) מהרש"א
 - i) The מקשן didn't know about
 - (1) the rule of
 - (a) אין עושין מצוות חבילות חבילות
 - (b) Or the difference between "one thing" and "two things"
 - ii) So it's understandable that the מקשן asks
 - (1) Even for ר' יהודה
 - (2) Why he doesn't use one כוס for בהמ"ז and קידוש

תד"ה הכי גרסינן

1) גמרא

- a) For יהודה ר'
 - i) Even where he begins בהיתר
 - ii) He must be מפסיק סעודתו at darkness
 - iii) And he uses two כוסות
 - (1) according to one גרסא
 - (a) the first is for קידוש and the second is for בהמ"ז
 - (2) according to the second גרסא
 - (a) the first is for בהמ"ז and the second is for קידוש

2) גמרא בדף ק. ודף ק:

- a) לרב תחליפא בר אבדימי אמר שמואל
 - i) "מפסיקין" לקידוש
 - ii) When darkness arrives during a meal on ערב שבת וערב יום טוב
- b) The גמרא considers at first
 - i) that עקירת שלחן מפסיקין begins with
 - ii) And assumes that
 - (1) עקירת שלחן in our גמרא also requires ר' יהודה
 - (2) when he is מפסיק כשחשיכה

3) תוספות

- a) according to the first גרסא in יהודה ר'
 - i) that he first makes בהמ"ז and then קידוש
 - ii) we understand the assumption that ר' יהודה starts with עקירת שלחן
 - iii) because it was the custom to be עוקר שלחן before בהמ"ז
 - (1) as רשב"ם noted at דף ק.
- b) but according to the second גרסא
 - i) that he makes קידוש first and then בהמ"ז
 - ii) קשיא
 - (1) why would he be עוקר שלחן for קידוש

4) מהרש"א

- a) קשיא
 - i) Maybe before קידוש

- ii) עקירת שלחן requires ר' יהודה anyway
כי היכי דתיתי סעודתא ביקרא דשבתא (1)
 - (a) דף ק: As we saw on
- b) תירוץ
 - i) For that purpose it would be enough to be
(דף ק: תד"ה שאין מביאין see) פורס מפה ומקדש (1)

תד"ה מניחו לאחר

- 1) ברייתא כאן וגמרא בדף קה:
 - a) הנכנס לביתו במוצאי שבת
 - b) מברך על היין ועל המאור ועל הבשמים
 - c) ואחר כך אומר הבדלה על הכוס
 - d) ואם אין לו אלא כוס אחד
 - e) מניחו לאחר המזון ומשלשן כולן לאחריו
- 2) גמרא בדף קז.
 - a) אסור לאדם שיטעום קודם שיבדיל
- 3) תוספות
 - a) קשיא
 - i) In our ברייתא
 - ii) When you direct him to make הבדלה and then בהמ"ז
 - iii) You are telling him to eat before הבדלה
 - iv) Isn't this inconsistent with
אסור לאדם שיטעום קודם שיבדיל (1)
 - b) רבינו נסים גאון of תירוץ
 - i) The ברייתא directs him to eat before הבדלה
 - ii) Only before darkness has fallen
 - iii) And there is as yet no חיוב הבדלה
 - c) קשיא
 - i) if so, he wasn't טועם באיסור
 - ii) and how does a later גמרא prove from the ברייתא
 - iii) that
 - (1) a person who was טועם באיסור before הבדלה
 - (2) needn't wait until the morning to make הבדלה
 - d) תירוץ
 - i) In the ברייתא we in fact tell him to eat before הבדלה
 - (1) After darkness
 - ii) And this is not a problem
 - iii) Because in a case of need
 - (1) Such as where there is only one כוס for בהמ"ז and הבדלה

- iv) It is מותר to eat before הבדלה
- 4) מהרש"א
 - a) קשיא
 - i) but the end result is that he is מותר to be טועם
 - ii) so the קשיא remains
 - (1) how does a later גמרא prove from the ברייתא
 - (2) that
 - (a) a person who was באיסור before הבדלה
 - (b) needn't wait until the morning to make הבדלה

תד"ה דאית לי' ואמר רב

גמרא	פי' רשב"ם לגמרא	קו' התוספות על רשב"ם	קו' מהרש"א וגנזי יוסף על קושית תוספות	שטת תוספות בפירוש הגמרא
אם אין לו אלא כוס א' במוצ"ש מברך עליו בהמ"ז והבדלה דעושין שתי קדושות על כוס א' בדלית לי'				
קו' והא יו"ט שחל להיות אחר השבת דאית לי' ואמר רב יקנ"ה, אלמא על כוס אחד מצי אמר ב' קדושות אף בדאית לי'	קס"ד דביו"ט ראשון של פסח קמיירי דאית לי' כוסות הרבה	הא כל ד' כוסות צריכי כל חד למילתו' וא"כ לית לי' כוס אחר להבדלה	מהרש"א: אמאי לא הקשו התוספות כאן (כמו למטה ביקנה"ז) דאימא דלית לי' דביו"ט ראשון של סוכות או שבועות איירי דאין לו כוסות טובא	אה"נ דמיו"ט ראשון סתם קמקשי לי' דאית לי' לפי דרגילין להכין הרבה
ת' מדלא אמר זמן מכלל דבז' דפסח עסקינן דכל מאי דהוה לי' אכיל לי' ולית לי'	לא קמיירי ביו"ט ראשון דפסח, וכבר שתה ד' כוסות שלו לכן אין לו לעני עכשיו אלא כוס א'	לא הו"ל להזכיר לשון אכילה אכוסות		וניחא לשון אכיל לי' דהיינו כל מרבית הכנת החג כבר אכיל ושתה בימים ראשונים
קו' והא יו"ט ראשון דאית לי' ואמר רבא יקנה"ז על כוס א'	דאכן קמיירי ביו"ט ראשון של פסח, הרי דאית לי' כוסות הרבה כדאמרינן לעיל	אמאי לא תירץ דבשמיני עצרת קמיירי דמברך יקנה"ז ואין לו ד' כוסות	גנזי יוסף: גם כאן ה"ל יכול מהרש"א להקשות "אמאי לא הקשו בתוספות דאימא דביום א' דחג או דשבועות איירי דאין לו כוסות טובא"	ואף אם תאמר דבה' של חג קמיירי לא תירצת כלום דגם לו רגילין להכין הרבה ולא אמרינן דכבר אכיל ושתה מאי דהוה לי'

דף קג.

גמרא ורבה אמר יהנ"ק, רשב"ם ד"ה קני"ה ונקי"ה

ריב"ה, נהי"ק	מר ב'דר, נקי"ה	רבנן, קני"ה	רבה (תוס' לוי), קני"ה	לוי (תוס' רבה), יהנ"ק	שמואל, ינה"ק	רב, יקנ"ה	
		מפריד בנר בין יין להבדלה	הבדלה (ולא נר) בסוף		נר קודם להבדלה	נר קודם להבדלה	בכל שבת יין, נר הבדלה
	יין וקידוש קודם להבדלה	יין וקידוש קודמין להבדלה	קידוש קודם להבדלה			יין וקידוש קודמין להבדלה	קדושת היום עדיף, ולא מיחזי שבת עליו כמשוי
				יין קודם לכולן		יין קודם לקידוש	תדיר קודם
הבדלה קודם לקידוש				הבדלה קודם לקידוש	הבדלה קודם לקידוש		משל למלך
			מהרש"א והלכך אין לתת נר לפני קידוש	צריך נר להפרידם			הבדלה מכחיש כחו של קידוש
	מהרש"א ולכך סומך יין להבדלה בלי פירוד נר	ולפיכך סומך יין להבדלה	ולפיכך סומך יין להבדלה בלי פירוד נר				אין להרחיק יין מהבדלה
מהרש"א ג"ז טעם לנר בראש	נר בראש ולא קני"ה						נהנה מן האור תחלה
נותן יין ביניהם ונר בראש							שניהם על יין נתקנו

1) Introduction

- a) The first row in the table points out גרסאות proposed by רשב"ם and תוספות on רבה ולוי
- b) Review the right column in the table for factors
 - i) That various שטות use to explain the order of קידוש נר והבדלה

- (1) In a מוצאי שבת טוב that falls on שבת
- 2) רשב"ם ד"ה קני"ה
- a) This שטה holds that
- i) We place הבדלה at the end
- (1) The same as on any מוצאי שבת
- ii) We say קידוש first for two reasons
- (1) קדושת היום עדיף
- (2) to say הבדלה first would imply that שבת is a burden
- iii) יין goes before הבדלה because
- (1) on every מוצאי שבת
- (a) we don't separate יין from הבדלה
- (2) but we don't hesitate to separate יין from קידוש
- (3) because on a typical Friday night
- (a) we separate יין from קידוש
- (b) where he uses פת instead of יין
- 3) מהרש"א
- a) קשיא
- i) but you still haven't explained why he doesn't say נקי"ה
- b) תירוץ
- i) we also need a factor used by the שטה of ייהנ"ק:
- ii) קידוש is the opposite of הבדלה
- iii) so we separate the two as far as possible
- 4) מהרש"א (as explained by רשב"ם ד"ה נקי"ה)
- a) He says נר first
- i) because נהנה מן האור תחלה
- ii) And also because, the same as קני"ה דאמר
- iii) We need to place יין near הבדלה because
- (1) on every מוצאי שבת
- (a) we don't separate יין from הבדלה
- (2) but we don't hesitate to separate יין from קידוש
- (3) because on a typical Friday night
- (a) we separate יין from קידוש
- (b) where he uses פת instead of יין

- b) שטת נקי"ה disagrees with קני"ה only in that
 - i) Doesn't hold that הבדלה is the opposite of קידוש
 - ii) And can therefore place נר in front (pushing קידוש closer to הבדלה)
- 5) רשב"ם ה"ג שאמר משום...נהי"ק
 - a) He places יין between הבדלה and קידוש because both are said on יין
- 6) מהרש"א
 - a) רשב"ם could also have said that
 - i) he says נר first because מן האור תחלה
 - ii) The same as רשב"ם said for שטת נקי"ה

תד"ה לא הוו ידעיתו

1) גמרא

a) בתחלת סעודה on wine בפה"ג רבא

i) And after כוס בהמ"ז he made another ברכה on בהמ"ז

b) He explained that he did so because they did the same בבי ריש גלותא

c) רשב"ם as explained by קשיא

i) was different because visitors didn't know whether they'd receive another כוס

ii) So that each כוס counts as if it were the first

2) תוספות (as amplified by מהרש"א)

a) קשיא

i) The logic in רשב"ם would have required that בבי ריש גלותא they make a new כוס בפה"ג

(1) Even during the סעודה

ii) Yet even רבא

(1) who claimed to be following the practice at ריש גלותא

(a) made a second ברכה only after בהמ"ז

(i) not בתוך הסעודה

b) תירוץ

i) Must disagree with רשב"ם

ii) they knew they'd drink more wine during the סעודה בבי ריש גלותא

iii) But because there were many people present

(1) they were uncertain whether they'd get to drink from the one כוס בהמ"ז

תד"ה אנא דעבדי

- 1) (גרסא א') ברכות in גמרא for a גרסא here uses תוספות 1)
 - a) דברים הבאים **שלא מחמת סעודה** אחר הסעודה טעונין ברכה לפנייהן ואחרייהן
- 2) But ברכות in גמרא the words **שלא מחמת סעודה** is not גורס in תוספות 2)
 - a) And reads the גמרא this way (גרסא ב'):
 - i) דברים הבאים אחר הסעודה טעונין ברכה לפנייהן ואחרייהן
- 3) on our גמרא says תוספות 3)
 - a) יין שלאחר הסעודה אין צריך לברך עליו דמחמת סעודה הוא
- 4) מהרש"א 4)
 - a) גרסא א' follows תוספות for this statement
 - b) because גרסא ב' would require a ברכה
 - i) For דברים הבאים אחר הסעודה
 - ii) Even for things that are מחמת סעודה

דף קג:

גמרא אמר לי לא סבר לי

1) גמרא

- a) כי מטא רבא לאבדולי קם שמעי' ואדליק אבוקה משרגא
- b) אמר לי' ר' יעקב הרי כבר יש לך שרגא ולמאי צריכית אבוקה
- c) אמר לי' רבא שמעי' מדעתא דנפשא קא עביד
- d) אמר לי' ר' יעקב
 - i) אי לא שמיע מיני' דמר לא הוי עביד
- e) אמר לי' רבא אבוקה להבדלה מצוה מן המובחר

2) מהרש"א

- a) קשיא
 - i) why didn't רבא answer right away that אבוקה להבדלה מצוה מן המובחר (1)
- b) תירוץ (ע"פ מרדכי)
 - i) There are two aspects of the אבוקה מן המובחר (1)
 - (2) But where there is already a שרגא
 - (a) There is no מצוה to use an אבוקה instead
 - ii) אבוקה מצוה מן המובחר that ר' יעקב didn't even know that
 - iii) But רבא at first thought that ר' יעקב knew that מן המובחר that רבא used an אבוקה only why ר' יעקב questioned (1)
 - (a) Where a שרגא was already available
 - (2) That's why רבא answered that שמעי' switched to an אבוקה on his own
 - iv) אבוקה מצוה מן המובחר that ר' יעקב still didn't know the rule of (1) and that's why he followed up by saying
 - (a) Your servant wouldn't even consider using an אבוקה unless you had suggested it to him!
 - v) רבא then finally realized the error and explained that אבוקה מצוה מן המובחר וכו' (1)

רשב"ם ד"ה אסור לכי למייתי

1) גמרא

a) כיון דאמר הב לן וניברך אסור לשתות יין

2) רשב"ם

a) The reason is that היסח הדעת counts as a היסח המזון ברכת

i) And that's also why after בהמ"ז he needs to say בפה"ג

(1) Before he drinks כוס של ברכה

b) But even though it's a היסח הדעת

i) He needn't say על הגפן for the wine he drank before he said הב לן וניברך

ii) הלכות גדולות supports this rule because it says

(1) דלא בעי לברוכי ברכת היין לאחריו עד לאחר ברכת המזון

3) מהרש"א

a) At first sight הלכות גדולות seems to require a ברכה אחרונה after בהמ"ז for the יין he drank בתוך הסעודה

b) But this is incorrect.

c) both say רא"ש ומרדכי

i) there is no ברכה אחרונה for the יין בתוך הסעודה

ii) And that a ברכה אחרונה is needed

(1) only for the כוס של ברכה

(a) and only if there was a כוס של ברכה

תד"ה רב אשי

1) גמרא

- a) רב ייבא סבא says
 - i) כיון דאמר הב לן וניברך אסור לשתות יין
(1) Because היסח הדעת counts as a הפסק that brings
- b) מר זוטרא says
 - i) Based on רב ייבא סבא
 - ii) Since there is a היסח הדעת
 - iii) He needs a new כוס של ברכה for the בפה"ג
- c) רב אשי disagrees
 - i) כוס של ברכה isn't a הפסק and there is no בפה"ג for
(1) כוס של ברכה
(2) Where he made a בפה"ג for הסעודה
 - ii) And the fact that כוס בהמ"ז requires its own הפסק
(1) Is still not enough to make כוס בהמ"ז a הפסק
- d) The הלכה agrees with רב, not with רב אשי

2) (מהרש"א as amplified by תוספות)

- a) קשיא
 - i) The הלכה disagrees with רב אשי
 - (1) Not because we hold that a מצוה that requires a כוס
(a) Is necessarily a הפסק
 - (2) But because כוס בהמ"ז is special and counts as a הפסק
(a) because עקר דעתי ממישתי
(i) So that there was היסח הדעת
 - ii) So why do we make a בפה"ג on כוס שני after the הגדה
- b) תירוץ
 - i) הפסק as a כוס before the second הלל וגדה
- c) קשיא
 - i) so why can he drink an extra כוס between the first and second כוסות
 - ii) didn't we say in our גמרא that
 - (1) where there is היסח הדעת
 - (2) אסור לכו למישתי

- d) תירוץ
- i) In fact once he begins to say אשר גאלנו at the end of מגיד
 - ii) he no longer can drink wine before כוס שני
- 3) מהרש"א
- a) Once we know that הגדה והלל count as a הפסק
 - b) We also understand why we need to say בפה"ג for the fourth כוס
 - i) The הגדה והלל that comes before the fourth כוס
 - (1) and the איסור to drink between the third and fourth כוסות
 - (a) Count as a הפסק, here, too
- 4) Back to תוספות (as amplified by מהרש"א)
- a) Part I
 - i) We said earlier that once he says הן וניברך
 - (1) He can no longer drink wine
 - (2) he needs to make a בפה"ג on the כוס של ברכה after בהמ"ז
 - (3) but he needn't make a ברכה אחרונה
 - (a) on wine that he drank before הן וניברך
 - (4) because he's יוצא the ברכה אחרונה through בהמ"ז
 - ii) but since
 - (1) there is no בהמ"ז after the הפסקות
 - (a) between the first and second כוסות
 - (b) and the third and fourth כוסות
 - iii) he needs to make a ברכה אחרונה after these כוסות
 - b) Part II
 - i) קשיא
 - (1) But why doesn't he need a ברכה אחרונה after the second כוס
 - ii) Two תירוצים
 - (1) First תירוץ
 - (a) The בפה"ג for the second כוס counts as שלפני סעודה
 - (b) That is פוטר יין שבתוך הסעודה
 - (c) So he won't be מסיח דעת from the second כוס
 - (2) Second תירוץ
 - (a) The הלל והגדה of הפסקות
 - (b) Happen

- (i) **before** the second כוס
- (ii) not **after** the second כוס

c) Part III

i) Introduction

(1) At דף קטו

(a) says that רשב"ם

(i) The מרור is also מוציא for ברכת בפה"א

(b) מרור the מוציא is ברכת המוציא לחם that תוספות says

ii) For תוספות we understand that

(1) The מרור for ברכת כרפס make הפסקות הלל והגדה

iii) For רשב"ם we need to say that הלל והגדה don't count as a הפסק for this purpose

5) The table summarizes what we've said and also summarizes שיטת הרא"ש

כוס רביעי		כוס שלישי		כוס שני		כוס ראשון		
על הגפן	בפה"ג	על הגפן	בפה"ג	על הגפן	בפה"ג	על הגפן	בפה"ג	
מברך	מברך הגדה והלל מפסיקין (וגם מדאסור לשתות בין ג' וד')	מברך כמו לאחר כל כוס של ברכה	מברך הב לן וניברך הוי היסח הדעת דלא כרב אשי	לא מברך דסמוך לסעודה הוא כלומר (עיין ברא"ש) דכוס שלפני סעודה פוטר אף יין שבתוך הסעודה	מברך הלל והגדה (ואיסור שתי' דבסוף מגיד) מפסיקין ורי"ף מוסף דכל חד וחד למילתי'	מברך הלל והגדה (ואיסור שתי' דבסוף מגיד) מפסיקין ורי"ף מוסף עוד טעם דכל כוס אתי למילתי'	מברך	תוספות ומרדכי
מברך	לא מברך	לא מברך	מברך	לא מברך	לא מברך	לא מברך	מברך	רא"ש סי' כד

תד"ה וקאמר רב

1) גמרא

a) רב אשי holds

i) בפה"ג isn't a הפסק and there is no

כוס של ברכה (1)

(2) Where he made a בפה"ג for הסעודה

b) Here's proof

i) דהא יום טוב שחל להיות אחר השבת וקאמר רב יקנ"ה

2) רשב"ם

a) The proof is that if בהמ"ז counted as a הפסק

b) Here קידוש should also have counted as a הפסק

c) And he should have made another בפה"ג on the same כוס after הבדלה

3) תוספות

a) That can't be the proof

i) We never require בפה"ג twice on the same כוס

b) Here is the correct proof:

i) if בהמ"ז counted as a הפסק

ii) Here קידוש should also have counted as a הפסק

iii) And we should have said that he needs to make בפה"ג *at the end instead of at the start*

4) מהרש"א

a) קשיא

i) but for every הבדלה והבדלה we say בפה"ג first

(1) and the ברכת קידוש or the ברכת הבדלה don't count as הפסק

b) תירוצ

i) True, but the many ברכות that apply on השבת אחר שחל יו"ט should be a הפסק

דף קד.

תד"ה בעי למימר

1) גמרא

- a) Introduction
- b) On a typical שבת מוצאי שבת we say three הבדלות
- c) יום טוב says on שבת מוצאי שבת that falls on טוב
i) there is a מנהג to say seven הבדלות

משבת לחול (ג' הבדלות)	
	ברוך אתה וכו'
חד (וגם נחשב כפתיחה)	המבדיל בין קדש לחול
תרי	בין אור לחשך
תלת	בין ישראל לעמים
מעין חתימה ואף מעין פתיחה ולא ממניני הוא	בין יום השביעי לששת ימי המעשה
חתימה	ברוך אתה ד' המבדיל בין קדש לחול

מרבדכי	רא"ש	רבינו תם	משבת ליו"ט (ז' הבדלות)
			ברוך אתה וכו'
חד	חד	חד	המבדיל בין קדש לחול
תרי	תרי	תרי	בין אור לחשך
תלת	תלת	תלת	בין ישראל לעמים
מעין פתיחה ולא נחשב כהבדלה	לא חשוב כהבדלה משום (כמו שביארנו בטבלא שקודם) דכשמבדילין בין שבת לחול אתיא מילים אלו למעין חתימה גרידא	ארבע	בין יום השביעי לששת ימי המעשה
מעין חתימה ולא נחשב כהבדלה	חלוק יום שבת מיו"ט בדין אוכל נפש (ארבע)	חלוק שבת מיו"ט בדין אוכל נפש (חלק א' מחמש)	בין קדשת שבת לקדשת יום טוב הבדלת
חלוק יום ראשון דהג מששת ימי חול המועד שלאחריו (ארבע)	חלוק יום ראשון דהג מששת ימי חול המועד שלאחריו (חמש)	חלוק שבת מיו"ט בזה שחולו של מועד מותר בדבר האבוד (חלק ב' מחמש)	ואת יום השביעי מששת ימי המעשה קדשת
בין כהנים ללויים (חמש) ובין לויים מישראלים (שש) והוי נמי מעין חתימה	בין כהנים ללויים (שש) ובין לויים מישראלים (שבע) והוי נמי מעין חתימה	בין כהנים ללויים (שש) ובין לויים מישראלים (שבע) והוי נמי מעין חתימה	הבדלת וקדשת את עמך ישראל בקדשתך
חתימה וגם שבע (על הבדלת הפרכת בין קדש לקדשי קדשים)	חתימה	חתימה	ברוך אתה ד' המבדיל בין קדש לקדש

1) גמרא ותוספות

a) On a typical שבת

i) We make three הבדלות

ii) But

(1) בין יום השביעי לששת ימי המעשה

- (a) Is not a הבדלה
- (i) And is said only because it's both
1. מעין חתימה
 2. דהמבדיל בין קדש לחול
 3. מעין פתיחה and
 4. דהמבדיל בין קדש לחול
- b) כשחל מוצאי שבת ביו"ט
- i) לשטת רבינו תם
- ii) We make seven הבדלות
- (1) of which two focus on differences between שבת ויו"ט
- (a) אוכל נפש דמותר ביו"ט
 - (b) דבר האבוד דמותר בחולו של מועד
- (2) counts בין כהנים ללויים
- (a) as the 6th and the 7th הבדלות
 - (b) and also as the מעין חתימה
- (3) there is no מעין פתיחה
- (a) because the typical פתיחה
 - (i) בין קדש לחול
 1. חול deals with
- 2) מהרש"א
- a) קשיא
- i) Why does חולו של מועד of דינים תוספות consider
- (1) a distinction between טוב ויום שבת
 - (a) that is signified by
 - (i) ואת יום השביעי [שבת] מששת ימי המעשה קדשת
 - (2) when these דינים are more logically a distinction between
 - (a) חולו של מועד ויום טוב
- b) תירוץ
- i) This is no קשיא for the approaches of the רא"ש and the מרדכי as outlined in the table, for whom, among other things
- (1) The יום השביעי in
 - (a) ואת יום השביעי מששת ימי המעשה קדשת
 - (i) Refers to the first day of סוכות

(2) and ששת ימי וכו' and

(a) Refers to the six days of חול המועד that follow

תד"ה בין יום

קו' מהרש"א על קו' תוספות	קו' תוס' על המקשן	מקשן	
			ברוך אתה וכו'
			המבדיל בין קדש לחול
			בין אור לחשך
			בין ישראל לעמים
מאי קשיא הא גם המקשן ידע דלמעין חתימה בא ולא כתיבי ולא הבדלה הוא ול"ק אלא דבצר חדא	קשיא דהמקשן הי' לו להקשות דלא כתיבי כמו דהקשה על בין ים לחרבה	מקשן: והא מודית דמעין חתימה הוא ולא הבדלה וא"כ בצר חדא	בין יום השביעי לששת ימי המעשה -- מעין חתימה הוא ולא ממנינא
			בין טמא לטהור
			בין הים לחרבה (לא כתיבי והלכך סמי מכאן)
			בין מים העליונים וכו'
			בין כהנים וכו'
			וחותם

1) גמרא

- a) Only the **הבדלות** that are said **שבת** **מוצאי** **הבדלות** count toward the **הבדלות** that are said **שבת** **מוצאי** **הבדלות**
- b) A **ברייתא** lists the eight **הבדלות** set out in the table
 - i) But they count only as seven
 - (1) Because we know that
 - (a) **בין יום השביעי לששת ימי המעשה**

(i) Is said only for מעין החתימה

1. Because it's לא כתיבי anyway

c) קשיא

i) How can you count בין ים לחרבה as a הבדלה if לא כתיבי

d) תירוץ

i) Erase it

e) קשיא

i) But if so, you're left with only six because בין יום השביעי

ii) Isn't an הבדלה

iii) It's said only to be מעין חתימה

2) תוספות

a) קשיא

i) Instead of asking that בין יום השביעי shouldn't count because its purpose is to be מעין חתימה

ii) Why didn't the מקשן follow the style he used to attack בין ים לחרבה, i.e.,

(1) You can't count בין יום השביעי because לא כתיבי

3) מהרש"א

a) תירוץ

i) The מקשן makes a stronger attack when he says

(1) You yourself have already recognized that

(a) בין יום השביעי

(i) Is only מעין חתימה

(2) and that it doesn't count as a הבדלה because לא כתיבי